Beyond Toilets Moving to ODF+ in Indian Cities

Meera Mehta and Dinesh Mehta Center for Water and Sanitation CEPT University, INDIA

Challenge of open defecation in cities - 2015

Proportion and number of people practising open defecation in 2015, by region

JNIV/ERSITY

Globally, 100 million people in urban areas resort to open defecation

> Of these 48% were in India

Source: Based on information from WHO / UNICEF Joint Monitoring Programme (JMP – 2013) for Water Supply and Sanitation; Retrieved on 20th Sep 2013 from <u>http://www.wssinfo.org/data-estimates/table/</u>: http://www.unwater.org/new-publication-whounicef-joint-monitoring-programme-2017-report

Swachh Bharat Mission (SBM) Urban – Oct 2019

Mission Objectives by October 2019

- Elimination of open defecation
- Eradication of Manual Scavenging

SBM (Urban) aims to ensure that

- No households engage in the practice of open defecation
- No new insanitary toilets are constructed during the mission period
- Pit latrines are converted to sanitary latrines

Mission Components

- Household toilets, including conversion of insanitary latrines into pour-flush latrines
- Community toilets
- Public toilets and urinals

JNI'/ERSITY

GUIDLINES FOR SWACHH BHARAT MISSION - URBAN Revised as on 1st August 2017

CEPT MoU with Government of Maharashtra till 2019 ...

CEPT University signed MoU with Government of Maharashtra for providing support for implementing the Swachh Maharashtra Mission for Urban areas.

JNIV/ERSITY

"Technical Partner to Govt. of Maharashtra" To achieve the goal of sustainable sanitation services at scale

Wai – Sinnar and other cities are our laboratories for action

CEPT's long partnership with Government of Maharashtra

	2008-09	Performance Assessment System (PAS) Project 242 cities > 384 cities	
	2011-12	Performance Improvement Plans for making cities ODF 15 class A cities	
	2012	Documenting ODF Cities Mahad, Satara and Others	
	2012-13	City Sanitation Plans 4 small and medium towns (Wai, Sinnar, Ambejogai, Hingoli)	
	2013- on	Implementation support for Sanitation Improvement Support to Wai & Sinnar	
	2014-15	Demand Based Technical Support 12 interested cities	
	2015-on	Support to Swachh Maharashtra Mission State Government and all 384 Cities in Maharashtra	
	2016-on	Implementation of Septage Plans, Financing Models 6 pilot cities in State (Wai, Sinnar, Akot, Umred, Chiplun, Gevrai)	
CEPT UNIVERSITY			

C-WAS

Maharashtra - one of the most urbanized states in India

50 million urban population
384 urban local governments
48% HAVE ACCESS TO piped sewer SYSTEM

52% USE Onsite systems

Maharashtra: First state to develop the concept of "ODF City"

A city is notified as ODF city only when

- At any point of time, not a single person is found defecating in the open
- All households have access to toilet (Individual or community toilet) and are using it
- All toilets have safe containment or are connected to safe disposal system
- Adequate public toilets are available for floating population at appropriate locations

Maharashtra Government Notification Dated 29.10.2015 on ODF Cities

स्वच्छ महाराष्ट्र अभियान (नागरी) अंतर्गत हागंदारी मुक्त होणाऱ्या शहरांची तपासणी करण्यासाठी समितीचे गठण करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन नगर विकास विभाग शासन निर्णय क्रमांकः स्वमअ २०१५/सं.क्र. १५४९/ नवि-३४ हुतात्मा राजगुरू चौक, मादाम कामा मार्ग ४ था मजला, मंत्रालय, मुंबई दिनांक : २९ ऑक्टोबर, २०१५

वाचा :

9) शासन निर्णय, नगर विकास विभाग क्रमांक स्वभाअ २०१५/प्र.क्र.२३/नवि-३४, दिनांक १५ मे, २०१५.

प्रस्तावना :

केंद्र शासनाच्या "स्वच्छ भारत अभियान (नागरी)" च्या धर्तीवर संदर्भीय शासन निर्णयान्वये राज्यामध्ये "स्वच्छ महाराष्ट्र अभियान (नागरी)" ची अंमलबजावणी सुरू झाली आहे. या अभियांनांतर्गत शहरे हागंदारी मुक्त करणे व घनकचरा व्यवस्थापन या दोन प्रमुख बाबींचा समावेश आहे. शहरे हागंदारी मुक्त करण्यासाठी शहरांमध्ये ज्या कुटुंबांकडे शौचालयाची सुविधा उपलब्ध नसल्याने ते उघडयावर शौचास जातात अशा कुटुंबांना वैयक्तीक घरगुती शौचालय अथवा सामुदायीक शौचालय उपलब्ध करून द्यावयाची आहेत.

 सन २०११ च्या जनगणनेच्या आकडेवारी नुसार राज्यातील २६५ नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांमधील एकूण ८.३१ लक्ष कुटुंबांना शौचालयाची सुविधा (वैयक्तीक घरगुती शौचालय अथवा सामुदायीक शौचालय) उपलब्ध करून द्यावयाची आहे.

३. स्वच्छ महाराष्ट्र अभियान (नागरी)" ची अंमलबजावणी राज्यातील २६५ नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये मिशन मोड पध्दतीने सुरू झाली असून राज्यातील १९ नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी हागंदारी मुक्त झाल्याचे घोषीत केले आहे. तर, राज्यातील इतरही नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्था टप्याटप्याने हागंदारी मुक्त होत आहेत.

"हागंदारी मुक्त शहराची व्याख्या: ज्या शहरामधील सर्व कुटुंबांना शौचलयाची सुविधा (वैयक्तीक अथवा सामुदायीक) उपलब्ध असून सर्व कुटुंबे त्याचा वापर करीत आहेत. तसेच, शहरामध्ये दररोज येणाऱ्या तंरगत्या लोकसंख्येसाठी पुरेशा प्रमाणात व योग्य ठिकाणी सार्वजनिक शौचालये उपलब्ध असून ती वापरायोग्य आहेत व त्याचा वापर होत आहे. शहरातील सर्व शौचालये ही सुरक्षित मैला व्यवस्थापन प्रणालीस जोडली आहेत व शहराच्या परिसरात कुठेही उघडयावर शौचविधी होत नसल्याचे अथवा कुठेही उघड्यावर मानवी विष्ठेचे पुरावे दिसून न आल्याचे व त्याचा प्रसार होत नसल्याचे आढळून येईल, अशा शहरास हागंदारी मुक्त शहर म्हणता येईल."

Maharashtra's approach for making cities ODF and ODF+

A Mission led by "Local Governments" and facilitated by the "State Government"

- Focus on outcomes and not only toilet construction Make and sustain cities to be ODF
- Move towards universal access to individual toilets and ensure usage, Equal focus on awareness generation, 'good morning pathaks

UNIYERSITY

 Ensure quality of construction of toilets as a strategy for sustainability, using demand based and <u>not</u> contractor model, ensure safe containment

Demand Led Approach – Construction of Toilets

CEPT UNIVERSITY

Insistence on household led construction leads to good quality toilet construction

Activities undertaken by cities to become ODF

Toilet Subsidy scheme Awareness and inviting applications

Posters/banners/handouts/form distribution

Jingles/movies: rickshaw, TV, radio, festivals

Newspaper adverts

OD spot monitoring

Good morning Squad

Capacity building and enabling

Toilet vendor-lender fair

Application Monitoring

Application process, site inspection

Milestones in the State's ODF Journey...

C-WAS CEPT UNIVERSITY Fiscal incentives for ODF Cities by Govt of Maharashtra

Funds equal to nearly 30 % of capital budget of local govt To be used for Sustainability and moving to ODF+ & ODF++

Population	Incentive fund (USD)	Disbursal linked to sustainability
100,000 to 300,000	330,000	 30% released on first validation, if positive 70% released on 2nd validation after a six months, if positive
50,000 to 100,000	250,000	
Less than 50,000	I 70,000	

Sustainability Charter Launched by the Chief Minister

Sustainability Charter

We are committed towards the vision of Swachh Bharat. We shall ensure ODF sustainability in Maharashtra by:

- #1. Achieving universal access to Individual Household Level Latrines (IHHL), which is a leading development priority.
- **#2**. Ensuring adequate, clean and reliable access to public/ community toilets across urban Maharashtra, wherever IHHL are not possible.
- #3. Ensuring ODF sustainability through effective participation of government, elected representatives, schools, donors, implementers, NGOs, SHGs, CBOs and the communities.
- #4. Continuing and institutionalizing rigorous ODF validation and monitoring process through "OD Watch" and "ODF sustainability tracker"
- **#5**. Auditing the performance of community/ public toilet and encouraging development of OD spots into usable public spaces.
- #6. Recognizing and awarding sustained performance

#7. Moving towards ODF+/++ by ensuring effective collection and adequate treatment of human fecal waste

Mr. Devendra Fadnavis Chief Minister, Maharashtra

Beyond toilets and ODF **ODF + and ODF ++ cities** Government of Maharashtra

REUSE

REUSE

Focus on Fecal Sludge and Septage Management (FSSM) by **Government of Maharashtra**

- Increased focus on moving ODF cities towards ODF+ after declaring Urban Maharashtra ODF on 2nd Oct. 2017
- Maharashtra Government has passed two resolutions, directing to move towards ODF+ and to utilize Incentive grant and 14th FC funds for ODF+ activities

व्या केंद्रिय वित्त आयोगाच

ठिफारजीनसार राज्यातील नागरी स्थानिव

ODF दिवसाच्या कुतल्याही वेळेस प्रत्येक कुटुंबास, संस्थेस व इतर शाहरातील सर्व शौचालये सुरक्षि शहरे शहराच्या कतल्याच भागात सर्व प्रकारच्या मालमत्तांना मैला संकलन व विल्हेवाट प्रणाली मलबजावणी सुरु आहे. या अभियानांतर्गत घनकचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६ अंतर्गत कार्यवाई काही व्यक्तीने उधव्यावर शौचालयांची उपलब्धता असणे, जोडलेली असणे करुन शहरे "स्वच्छ" करणे हा महत्वाचा घटक आहे. त्यानसार, राज्यातील प्रत्येक नागर्र जीवास बसल्याचे आवळन न (स्वताची अथवा गट जीचालये / स्थानिक स्वराज्य संस्थांनी त्यांच्या शहरात निर्माण होणारा 900% कचरा निर्मितीच्या जागीच येणे, तसेच शहरामध्ये कठेही सार्वजनिक शौचालये वेगवेगळा (ओला कचरा, सुका कचरा व घरगुती घातक कचरा) करून घेवून स्वतंत्रपणे संकलित करणे, या संकलित केलेल्या (ओला कचराँ, सुका कचरा व घरगुती घातक कचरा) १००% कचऱ्याची वाहतूक करणे, ओल्या कचऱ्यावर केंद्रीय अथवा विकेंद्रित पध्दतीने जागीच प्रक्रिया **GR on ODF,ODF+ and GR on use of 14th FC** Septage Management Step by Step Guide & Incentive Funds Guidelines for ODF+

Chief Minister Speech on occasion of declaring Urban Maharashtra ODF on 2nd October 2017

ODF++ framework

UNIV/ERSITY

वक्त महाराष्ट असियान (नागर्र

अंतर्गत शहरांनी हागणदारी मुक्तीच

दर्जा माश्वलरित्या टिकविण्याबाबल

नगर विकास विभाग

विनांक : 99 मार्च, २०१)

केंद्र ज्ञासनाच्या "स्वच्छ भारत अभियान (नागरी)" च्या घतींवर दिनांक १५ मे, २०१५ च्या जास निर्णयान्वये राज्यामध्ये "स्वच्छ महाराष्ट्र अभियान (नागरी)" भी अंमलबजावणी खरू झाली आहे. या

अभियांनांतर्गत ठाइरे "डागणदारी मक्त" करणे व घनकचरा व्यवस्थापनांतर्गत "स्वचरु" करणे या दोन प्रमल

या अभियानांतर्गत शहरांमधील ज्या कुटुंबांकढे शौचालयाची सुविधा उपलब्ध नसल्याने जी कट उघडयावर शौचास जातात, अशा कुटुंबांना वैयक्तीक घरगुती शौचालय (IHHL) अथवा सामुदायीव

राज्यातील सार्वजनिक जीवालय वापरमाऱ्या कलंबांधी संख्या (२९५६) देशपातळीवरील सार्वजनिव

गैवालय वापरणाऱ्या कलंबांच्या संख्येच्या सरासरीपेक्षा जास्त आहे. या अभियानातंमेत झहरे हागणदारी मक

झाल्यानंतर हागणदारी मक्त शहराचा दर्जा शासत रिखा दिकविण्यासाठी (ODF Sustainability) जास्तीर

जास्त कटंबांना वैयक्तिक घरगती शौचालयाची सुविधा उपलब्ध करून देणे आवश्यक आहे. तसेच शहरांमध्य

रेल्या शौचालयांच्या सेप्टीक टॅंक मधील मैला व्यवस्थापन करणे आवश्यक आहे.

री मक्त शहर (ODF) व ODF+ तरोच ODF++ शहरांचे निकथ पढील प्रमाणे आहेत.:

शासन निर्णय क. नगर विकास विभाग, स्वभाअ-२०१५/प्र.क.२३/नवि-३४, वि.१५ मे २०१५

शौबालयाची (CT) सविधा उपलब्ध करून देवन झाहरे हागणवारी मक्त करण्यात येत आहेत.

शासन आदेज -

बाबीचा समावेज आहे

घतनावर मानवी विष्ठेचे

रत्रक क्रमांक: स्वमअ-२०१७/प्र.क.३९/नवि-३ रिपत्रक क्रमाक, स्वनन्त्र- क्रमा मार्ग, हीद भगतसिंग चौक, मादाम कामा मार्ग, मंत्रालय, मंबई - ४०० ०३२

खराज्य संस्थांना प्राप्त होणाऱ्या मुलभूत अनुदानातुन स्वच्छ महाराष्ट्र अभियाँ ाच्या खर्चाच्या कार्यपश्चतीबाबल नगर जिल्लाम जिला क क्रमांक: स्वमअ–२०१७/प्र.क. ४९/नवि–३४

ात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग) था मजला, मंत्रालय, मंब दिनांक : २९ एप्रिल, २०१

(9) शासन निर्णय ,नगर विकास विभाग, क्रमांक स्वभाअ २०१५/ प्र.क.२३/नवि-३४. दिनांक १५ मे, २०१५. (२) शासन निर्णय ,नगर विकास विभाग, क्रमांक टिएफसी-८०९५/ प्र.क.९०६/नवि-०५ दिनांक ३ ऑगस्ट, २०१५

शासन परिपत्रक

१४ व्या वित्त आयोगाच्या शिफारशीनसार राज्यातील नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थान प्राप्त होणाऱ्या मूलभूत अनुदानातून किमान ५० टक्के एवढा निधी स्वच्छ महाराष्ट्र अभियानातील बाबींवर खर्च करण्याचे संदर्भीय क्रमांक २ येथील दिनांक ३ ऑगस्ट, २०१५ च्या जासन निर्णयान्वरं बंधनकारक करण्यात आले असन, संदर जासन निर्णयातील परिकोद 9.00.0 मध्ये नमद करण्यार आलेली कामे या निधीमधन करण्यास मभा देण्यात आलेली आहे.

या संदर्भात जासनाच्या असे निदर्जनास आले आहे की काही जहरांमध्ये घनकचऱ्याचे संकलन व वाहतक करून त्यावर प्रक्रीया न करता तो डंपिंग ग्राऊंडवर डंप करण्याचे काम कंजातीपध्दतीने (Outsource) करण्यासाठी १४ व्या वित्त आयोगाचा निधीचा यापर करण्यात ये आहे. तसेच, काही शहरांमधील घनकचऱ्याचे संकलन व वाहतूक करण्यासाठी वाहने खरेवे करण्याकरीता हा निधी वापरण्यात येत आहे.

नाच्या स्वच्छ भारत अभियानाच्या धर्तीवर राज्या

Wai and Sinnar in Maharashtra

UNIY/ERSITY

Development of City Sanitation plans were accompanied by ~18 months of stakeholder engagement with the WSSD, MJP and local governments

Sanitation situation – When we started

CEPT

UNIVERSITY

Emerging sanitation situation after interventions...

- All **Community toilet seats** have been made **functional**, **O&M** assigned to private sector
- Toilet and septic tank database has been generated

- private sector
- Sanitation tax levied for financing **O&M** of emptying services
- Payment to contractor through local taxes using escrow mechanisms

sale of compost mixed with bio-char; energy generation from biogas

JNIY/ERSITY

Existing Situation

• Sinnar FSTP – 14h FC funds

Key aspects of our work...(1 / 2)

Scheduled Emptying Services Citywide Sanitation Services

Institutional City Ownership of all interventions-Formalised by Council Resolutions

₹ ₹

Financing Capital Financed through ULB own funds O&M Financed through Sanitation Tax

Key aspects of our work...(2/2)

Inclusive Equitable services to all including Slums

Social aspects Removed need for manual scavenging

CEPT UNIVERSITY

Behavior change for ODF sustainability & ODF+

Environmental aspects Treatment of septage

Innovative Financing: Performance linked annuity models for conveyance

I. Scheduled emptying

JNIVERSITY

- Private company selected through bidding process
- All septic tanks in the city to be emptied once in 3 years 1/36 each month

2. Performance based fixed monthly payments

- Penalties deducted for non-compliance
- Payment linked to number of tanks emptied Receipts signed by households
- Ensuring safe emptying receipts signed by FSTP official
- No spillage
- Use of safe methods e.g. PPE for workers

3. Sanitation Tax

- Each household pays a small fixed amount as sanitation tax, and Sanitation tax + property tax used to pay private company
- Emptying provided without "per-emptying" fee
- Sanitation tax much less than the cost incurred per household previously for emergency emptying

Scalability and sustainability ...

Scaling up initiated in 130+ towns of Maharashtra

CEPT

UNIVERSITY

Influenced National Policies and guidelines

Lessons scaled up at State level through Policies and guidelines Tools for training ULBs across India CaPex– Grant Funds OPex – Sanitation tax

What has worked ...

UNIV/ERSITY

- Focus on outcomes (ODF City) and not only outputs (Toilets), ODF sustainability,
   ODF+ approach
- **Demand based model**, slow initially but better toilets and use
- Urban local government led initiatives, fiscal incentives, sharing of ideas, good practices
- Awareness activities by ULBs, schools, SHGs, Good morning pathaks
- **Rigorous monitoring, systematic approach** starting with low hanging fruits, and planned expansion, support to challenging cities
- Partners: Academic: CEPT, AIILSG, Development agencies: GIZ, Corporates: R&B, HSBC

CEPT team felicitated by the President of India for Swachh Maharashtra on Oct 1, 2017

Partnerships and Collaboration to attain Scale ...

BILL& MELINDA GATES foundation

Government of Maharashtra

CEPT work with cities : PAS... Performance Assessment System . . . the Largest Database on 900+ cities

Supporting Swachh Bharat Performance Assessment System for Financing Water and Mission in Maharashtra state urban water supply and sanitation Sanitation Annual service delivery profile for 900+ cities in India across 6 states Sanitation **Onsite sanitation** Planning tools Action research Equity in Municipal Services City level support for Capacity citywide Building **Urban Water Security** sustainable activities sanitation Water Supply Solid waste Wastewater Services Management Management **CEPT** UNIVERSITY performance assessment C-WAS Center for water and Sanitation a D system E- newsletter pas@cept.ac.in PASproject pas.org.in pas project pas.cept pascept tiny.cc/pasenews You in NEW: Tube

Thank you

Link to Video

<u>meeramehta@cept.ac.in</u> <u>dineshmehta@cept.ac.in</u>

www.pas.org.in

Citation Suggestion for this presentation: CWAS – CEPT University, (2018) Beyond Toilets: Moving to ODF+ in Indian Cities; Presentation at Stockholm Water Week, 29 August 2018

About us

The Center for Water and Sanitation (C-WAS) at CEPT University carries out various activities – action research, training, advocacy to enable state and local governments to improve delivery of services.

